שעמום ורבי יאשיה האי תחת אישה מאי עביד ליה מיבעי ליה [ב]להקיש איש לאשה ואשה לאיש אלא טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי הוה אמינא ארוסה שתיא [ד]והא כי אתא רבי אחא בר חנינא מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה [ה]מבלעדי אישך [ג][א]משקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל אמר רמי בר חמא משכחת לה כגון שבא עליה ארום בבית אביה דכוותה גבי שומרת יבם כגון שבא עליה יבם בבית חמיה הא שומרת יבם קרית לה אשתו מעלייתא היא [ז]דהאמר רב קנה לכל כשמואל דאמר [ח]לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה אי הכי לימא רב דאמר כרבי יאשיה ושמואל דאמר כרבי יונתן אמר לך רב אנא דאמרי אפילו לרבי יונתן מדאיצטריך קרא למעוטה מכלל דאשתו מעלייתא היא

ושמואל

שעמום. לקוי בתמהון לב: **האי תחת אישה.** בתרלה האמור בסוף הפרשה זאת תורת הקנאות וגו' [ה]: **להקיש אשה לאיש.** ברייתא היא בשילהי פרקין והתם מפרש למאי הלכתא: **הני קראי.** דממעטי ארוסה: **מבלעדי אישך.** משמע שבעלה נתן בה את שכבתו קודם לסתירה זו: **משכחת לה.** דאיצטריך למעוטי ארוסה מקרא אחרינא ולא ממעטא [ו] מהתם: **כגון שבא עליה ארום בבית אביה.** בזנות: **בבית חמיה.** לאחר שמת אחיו: **שומרת יבם קרית לה.** דקאמרת דלא תשתה הא אשתו מעלייתא היא בביאה זנות: **דהא אמר רב.** ביבמות קנה לכל דתנן [ז] הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד דהיינו בזנות קנה ואמר רב קנה דקתני מתני' קנה לכל אם כהן הוא מאכילה בתרומה ויורשה ומיטמא לה ומשקה ופוטרה בגט בלא חליצה: **כשמואל.** הא דאתא קרא למעוטי כשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשת יבמה לקום על שם אחיו בנחלתו ולפוטרה בגט דהא דקני לה יבם בביאה כל דהו מיבמה יבא עליה [ח] נפקא לן דלא כתיב יבמה יקחנה לו לאשה אלא יבא עליה ולקחה לו לאשה ואשמעינן דביאתו עליה הן הן ליקוחי האישות שלו הלכך למידי דאיתמר בהך פרשתא רבינהו קרא ניסואין הללו אבל למידי אחרינא לאו ניסואין ניהו ומה אמור בפרשה פטור חליצה ע"י יבום ויקום על שם אחיו שיורש את נכסי אחיו ואין אחיו חולקין עמו: **לימא רב.** דאמר קנה לכל כרבי יאשיה דאמר שומרת יבם שותה ואוקימנא בבא עליה: **אנא דאמרי אפילו כרבי יונתן כו'.** וכל שכן כרבי יאשיה. והא דאיצטריך לרבי יאשיה לרבויי מאיש איש לאו דוקא אלא אסמכתא בעלמא ועיקר קרא לאשת חרש ושוטה:

ושמואל

ד"ת מיהו היכא דמצי למידרשיה להעמיד קבלתם או סברתם דרשינן ליה ובהא פליגי מאן דאית ליה דאמר דברה ומאן דלית ליה דברה מאן דאית ליה דברה אין לו כח להוציא יתור הלשון ממשמעות ואם אינו ענין לגופו אלא כיון דמצינו למימר דברה תורה אמר ד"ת ולא נוציאנו ממשמעותו דלאו קרא יתירא הוה להכי פריך בפ' השואל (ב"מ דף צד:) הניחא למ"ד לא ד"ת אם כן יגנב קרא יתירא הוא ואם אינו ענין לגניבה תנהו ענין לאבידה דיגנב גניבה משמע ולא אבידה אלא למ"ד דברה תורה א"כ לאו קרא יתירא הוא מאי איכא למימר ובפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קח:) אע"ג דאמרינן מדלא"ר יוסי הגלילי איש איש דברה תורה ההוא איש איש נמי דברה תורה הוה מצי למידרשיה שפיר מדא לדברה תורה ואידך לרבויא דאיש איש משמע שפיר כל ריבויי כרבי יונתן דהכא דדריש האי איש איש דכי תשטה לרבויא ואיש איש כי יקלל לדברה תורה הוה [ט]רבי יוסי מצי למידרשיה איש איש דשחוטי חוץ לרבות שוחט אלא משום דכתיב איש איש לשחוטי חוץ ואיש איש דמעלה בחוץ כחד עניינא מהדר למדרשינהו כחד עניינא וסוגיא דריש נדרים (דף ג.) צריך לפרושי הכי דמרבינן מנזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נדרים כנדרים ומקיש נדרים לנזירות דכתיב לנדור נדר נזיר להזיר וקא דייק מ"ש גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר נדרים נמי לנדור נדר היקשא למה לי אי כתב נדר לנדור כדכתיב נזיר להזיר כדקאמרת ולא צריך היקשא השתא דכתיב לנדור נדר ד"ת ופי' כיון דלא שינה קרא בדיבוריה א"כ דברה כלשון בני אדם ולאו קרא יתירא הוא למדרש מיניה לרבות כינוין וידות דמשמעות דקרא לא נפקא אלא מריבוי דקרא ובלא קרא יתירא לא מסתבר לרבוייהו ולמימר דליחייב קונם וקונס כמו שיאמר קרבן וכן אם יאמר הריני או אהא כמו שיאמר הריני נזיר הלכך צריך קרא יתירא ולא דמי לכינוי השם דמרבינן איש איש אפילו למ"ד ד"ת דלאותן כינויין אשכחן דכתיבי בקרא כמו אל לנאות אהיה שדי כל הני דקתני בשבועות (דף לה.) ועוד דכינוי כתיב בההוא קרא דמברך השם איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כד) והיינו דאמרי' התם בריש נדרים הניחא למ"ד ד"ת דלאביה לא צריך למידרשיה וכו' והכי אמר בפ' ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) דאמר ליה ר"א ב"ע לרבי ישמעאל בעלמא כוותיך סבירא לי דדברה תורה והכא שאני מכדי כתיב ליה קרא כי לא חופשה והפדה לא נפדתה למה לי ש"מ לחליה שפחה ומליה בת חורין אלמא אפילו למאן דלית ליה ד"ת דרשינן ליה משום עניינא דקרא הואיל וניתן לידרש ה"ה דדרשינן ליה נמי להעמיד קבלתן או סברתן היכא דלא עקר ליה ממשמעותיה כגון יגנב דכתיב בהדיא גניבה ודרשינן מיניה אבידה משום כפל הלשון הלכך כל הני דפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא.) דהשב תשיבם שלח תשלח הוכח תוכיח עזוב תעזוב הקים תקים מות יומת השב תשיב אכל תאכול פתח תפתח נתון תתן כולי עלמא מודו בהו דדרשא דידהו לא עקר להו ממשמעותייהו והא דאמרינן הניחא למ"ד לא אמרי' ד"ת היינו ר"ע דלא אשכחיה דקאמר ד"ת דדריש בפ' ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) והפדה לא נפדתה לפדויה ואינה פדויה ובפרק הערל (יבמות דף ע.) בשמעתא קמייתא דא"ר אליעזר איש איש ד"ת ודריש ליה רבי עקיבא לרבות הערל וכן בריש חלק (סנהדרין דף נ:) ובפ' ד' מיתות (שם דף סד:) הכרת תכרת דא"ר עקיבא הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב והכי משמע נמי סוגיין בפ' אין עומדין (ברכות דף לא:) [י] אם ראה תראה דלרבי ישמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא אם ראה מוטב ואם לאו תראה אבל ר' ישמעאל אומר בכל דוכתי ד"ת כגון הני דפליג אדר"ע ובפ' ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) נמי וכן ר' אלעזר ב"ע בפרק קמא דקידושין (דף יז:) ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא:) גבי העניק תעניק לבד מההיא דכריתות כדמפרש התם טעמא ולר' אלעזר בר' יוסי בריש חלק (סנהדרין דף נ:) והא דאמר בפ' אלו הן הגולין (מכות דף יב.) בקרא אם יצא יצא הא כמ"ד ד"ת הא כמ"ד לא דברה מ"ד התם דברה מסברא קאמר לה כדמפרש אביי התם מסתברא כמאן דאמר דברה וכו' [י]: **ורבי יונתן האי איש איש מאי עביד ליה וכו'.** תימה האי ריבויי לרבי יאשיה מנליה והיקישא דאיש לאשה לר' יונתן מנא ליה וכי אית לן למימר דפליגי בהא נמי דר' יאשיה לית ליה דאשת חרש שותה ור' יונתן לית ליה דקומא אינה שותה: **דהאמר** רב קנה לכל. הני לישני דפליגי בהבא על יבמתו (יבמות דף נה.) בשומרת יבם שנפלה מן הנשואין או מן האירוסין לא שייכא דוקא אלא לענין תרומה משום דככר אוכלה אבל לענין להשקותה וליורשה ולטמא לה לא[ל]: **בספרים** גרס אי הכי לימא רב דאמר כרבי יאשיה ולא א"ש אי הכי ובפרש"י לא גרס והוא לא שבש הגירסא אלא בסתם פי' לימא רב דאמר וכו' ושמא בספרו לא היה כתוב אי הכי: **כשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים כו'.** תימה כיון דקנה מיהת לדברים האמורים בפרשה לפוטרה בגט דכיון שבא עליה הרי היא כאשתו לאותן דברים א"כ מ"ט דרבי יונתן דלימא ליה ארוסה משומרת יבם אי משום דלארוסה קידושין דידיה שומרת יבם נמי ביאה דידיה היא ומקנה על ידו וכ"ש דתקשה לרב דאמר אנא דאמינא אפילו לרבי יונתן ותו מאי דוחקיה למימר כשמואל והא מסיק דאפילו רב הוה אתי מלתייהו אליביה ולענין השקאה קפיד רחמנא דבעינן ביאה לשם אישות וביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף נח.) מוקי לה נמי הא דתנן [מ][אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה] שומרת יבם וכנוסה כגון דבא עליה יבם בבית אחיו וכו' כי הכא ומקשה מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב קנה לכל ולא מתרץ גבי השקאה גזירת הכתוב דבעינן ביאה לשם אישות: **אמר לך אנא דאמרי אפי' לרבי יונתן.** נראה דהכי פירושו לא מיבעיא לרבי יאשיה דמרבה שומרת יבם דאמינא כוותיה והאי דאיצטריך לרבויי משום דכתיב הכא תחת אישך דמשמע שבא עליה לשם אישות וכו' לא צריכא למימר דקרא אסמכתא בעלמא הוא כמו שפירש רש"י ואף מה שפירש לשמואל ההיא דאיצטריך רבי יונתן למעוטי שומרת יבם אסמכתא בעלמא הוא תימה נהי דלאו אשתו היא אי לאו מעטייה קרא מהיכא תיתי דבעינן אשתו טפי לענין השקאה מלענין קינוי אי משום דכתיב והביא האיש את אשתו (אלא) ה"נ גבי קינוי כתיב וקינא את אשתו ירושלמי ארוסה לא שותה וישקנה גזירת הכתוב הוא והביא האיש את אשתו ולא יקנא לה התורה אמרה וקינא את אשתו וקינא את אשתו אפי' מקנא אשתו ר' יודן בעי כמה דתימר תמן וקינא את אשתו וקינא את אשתו אפילו מקנא אשתו דכוותה תחת אישך תחת אישך אפי' מקנא אישך היך עבידא קינא לה ועודה ארוסה וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו קינא לה עודה שומרת יבם וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו קינא לה ועודה ארוסה וכנסה ונסתרה וידע בה תנא בכתובתה ואם לאו תנא שלא בכתובתה [נ](קינא לה ועודה שומרת יבם וכנסה ונסתרה וידע בה תנא בכתובתה ואם לאו תנא שלא בכתובתה) לא קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני היבם וקינא לה ולא הספיק לכונסה עד שמת ונפלה לפני אחיו אינו משקה אותה שלא נפלה לו אלא מחמת אחיו הראשון אבל אם קינא לה היבם וכנסה ומת ונפלה לפני היבם וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו: [ס]**שאני** התם דלית לה אימתא דבעל. וא"ת הני דבעי למפטר מארוסה ושומרת יבם לית להו נמי אימתא דבעלה דהא בעלייהו לאו גבייהו ניהו וי"ל אפ"ה אית ליה אימתא פן ירגישו בעליהן בפריצותן:

שמע

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי' פ"ב מהל' סוטה הלכה ה:

טו ב מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה ו טוש"ע אה"ע סימן קסו סעיף ט:

◆

תורה אור השלם

1. וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ: במדבר ה כ

◆

תוספות שאנץ

שקידש מעוברת חברו ולא נשאה והורה דיכול הוא להפרישה בלא גט משום דחמיר עליה דאיכא תרי איסורי חדא דמעוברת חברו ועוד דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ה"נ כיון דאיכא תרי איסורי חמיר עליה ויכול להפרישה בלא גט אבל גם מההיא דאמר בפ' החולץ קידש תוך ג' חדשים וברח פליגי בה רב אחא ורפרם חד אמר שמותי משמתי' ליה וחד אמר ערוקי מפתיה משמע דוקא משום דברח הא אם לא ברח תרוייהו מודו דמשמתי' ליה ואמאי והא אמרינן הכא דיכול להפרישה בלא גט. וי"ל דשאני התם משום דשמא יבוא הדבר לידי קלקולא כדמפ' ביבמו' גזירה שמא יקח אחותו מאביו ויבם אשת אביו מאמו ויוציא את אמו לשוק ויפטר את יבמתו לשוק אבל הכא דליכא למיחש דאיירי שנשאה לאחר ג' חדשים להכי אמרי' דיכול להפריש בלא גט: האילונית פ"ה דוכרנית שמעי' אמה נכרת שלא היו לה סימני אשה לא דדין ולא שערות יקולה עבה: ושאינה ראויה לילד פ"ה כגון ששתת כוס עיקרין. ור"ח פי' שנישאת לאיש בת מ' שנה ושוב אינה יולדת לעולם כדאיתא (בב"ב דף קיט:) לא שותות לפי שאסור לקיימה למי שאין לו בנים לפי שהרי נצטוו ישראל על פריה ורביה ל"ה ואשת סריס שותה פ"ה דמיירי כשנסתרס לאחר שנשאה ואי מקודם שנשאה א"כ קדמה שכיבת בועל לבעל ואנן בעי' שקדמה שכיבת בעל לבועל וכגמ' פרי' פשיטא דשותה: על ידי כל העריות מקנין אם קינא לה מאביה ומאחיה ומאחד מכל העריות ונסתרה הוי קינויו קינוי: ואלו שב"ד מקנין להם אם רואין אותם שמתנהגות בפריצות לא להשקותן אמרו דהם לא ישקוה והביא האיש את אשתו כתיב ובעלה מי לכשיצא לא ישקנה בקינוי זה דבעי' וקינא את אשתו והביא ור' יוסי לית ליה וקינא את אשתו והביא: גמ' דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי ויש ספרים דגרסי איש איש ול"ג ליה דלדרשא אחריני דרשי' ליה לקמן אלא ריבויא דוי' מאמרת וה"נ אמרי' לקמן בפ' ואמרת ריבויא הוא ל"ה: למר אלימא ליה שומרת יבם דלא מחסרא מסירה לחופה דנקנית

מסורת הש"ס

א) [לקמן כו.], ב) יבמות נח., ג) [מי שקדמה], ד) יבמות ע. נח:, ה) [במדבר ה], ו) [ממעוטא. רש"ל], ז) [יבמות נג.], ח) [נדרים כה], ט) ג"י רש"ל ר' יונתן נמי מלי, י) [עמש"ש על הגליון], כ) [ועי' אריכות תוס' במנחות ת: ד"ה מאי האכל וכו'], ל) [ועי' היטב תוס' יבמות ע. ד"ה מן הנשואין], מ) [רש"ל], נ) ל"ג בס"א ובירושלמי שלפנינו ליתא קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני היבם וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינויו, ס) שייך לדף כה ע"א.

◆

מוסף רש"י

קנה לכל. בביאה שוגג ומזיד (יבמות נו.): כאחד מן הביאות גמורות הללו קנה לה לכל דבר ואוכלת בתרומה מיד אם כהן הוא, אפילו הלך למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה (שם נו.).

◆

תוס' שאנץ (המשך)

ליבם בביאה גרידתא ואפי' בזנות להיות כאשתו לכל דבר כדתניא ביבמות ומייתי לה לק' בפרקין [א] ואפי' למאן דאמר ביבמות דביאה אירוסין עושה ואינה עושה נישואין היינו היכא דלא נתכוון לקנות בביאה זו אפי' הוי ביאה זנות הויא כאשתו לכל דבר ואפי' לשמואל דאמר דלא קנה אלא לדברים האמורים בפרשת יבם מ"מ קנה בביאה זו לדברים האמורים בפרשה [ב] שאינו כשאר נישואין. וא"ת והיכי אוקימנא למתני' כר' יונתן והא מתני' מפיק ארוסה ושומרת יבם שאינן שותות ולא נוטלות כתובה [ג] אתיא כר' יונתן ולא כר' יאשיה. ועוד שמא מתני' לא היתה חוששת להביא תרי קראי אלא מסמיך אתרוייהו מחד קרא. (עי"ב שייך לע"א) ואשת שעמום פ"ה לקוי בתמהון לבב והאמר רב קנה לכל דהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד דהינו בזנות קנה לכל דאם הוא כהן מאכילה בתרומה ויורשה ומטמא [לה] ומשקה ופוטרה בגט בלא חליצה ל"ה. כשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה פי' בפרשת יבמה לקום על שם אחיו ולפוטרה בגט דהא דקני להיבם בביאה כל דהו מיבמה יבא עליה נפקא דלא כתב יבמה יקח לה לאשה אלא כתיב יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה אשמעי' דביאתו עליה הן הן ליקוחין ואישות שלו הלכך למידי דאתמר בפרשה רבינהו ומה אמור בפרשה פטור חליצה על ידי יבום ויקום על שם אחיו שיורש נכסי אביו ואין

[א] נראה דצ"ל משא"כ לארוסה דאפי' למ"ד וכו' דביאה שאחר קידושין נשואין עושה היינו היכא דנתכוין לקנות בביאה זו אבל בשומרת יבם אפי' הוי ביאה וכו'.

[ב] או"ל משא"כ בשאר נשואין.

[ג] לכאורה נראה דצ"ל ולא אתיא לא כר' יונתן ולא כר' יאשיה וכו' [illegible] הפירוך ע"ש.